

Nr 82.

Ankom till riksdagens kansli den 17 april 1928 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående den ekonomiska försvarsberedskapens organisation.

(1:a avd.)

Uti den till riksdagen den 4 januari 1928 avlätna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1928—1929 har Kungl. Maj:t under fjärde huvudtiteln (punkt 169 av det vid propositionen fogade utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för samma dag) föreslagit riksdagen att, i avbidan på den särskilda proposition i ämnet, som kunde komma att till riksdagen avlätas, tillsviðare för bestridande av kostnader för den ekonomiska försvarsberedskapens organisation för budgetåret 1928—1929 beräkna ett extra anslag av 83,000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t uti en till riksdagen avlåten, den 11 januari 1928 dagtecknad proposition (nr 6), under åberopande av vid propositionen fogat utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

dels medgiva, att en rikskommision för ekonomisk försvarsberedskap må organiseras i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen angivna grunder,

dels godkänna vid sistnämnda statsrådsprotokoll fogade förslag till stat för nämnda kommission att gälla under budgetåret 1928—1929,

dels för rikskommisionen för ekonomisk försvarsberedskap för budgetåret 1928—1929 under riksstatens fjärde huvudtitel anvisa ett extra anslag av 78,000 kronor,

dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att tillsätta rikskommisionen redan före ingången av nyssnämnda budgetår.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till åberopade statsrådsprotokollet.

Departementschefen har inledningsvis anført följande.

»Frågan om åtgärder för ekonomisk försvarsberedskap behandlades redan år 1915 av riksdagen med anledning av ett utav Kungl. Maj:t i propositionen nr 181 framlagt förslag om inrättandet av en permanent rikskommision för den ekonomiska krigsberedskapen. Riksdagen fann syftet med propositionen i hög grad beaktansvärt men ansåg den i ärendet förebragta utredningen icke vara av beskaffenhet, att riksdagen på grund av densamma kunde taga

Bihang till riksdagens protokoll 1928. 6 saml. 41 häft. (Nr 82—87.) 814 28 1

ståndpunkt till frågan om en permanent organisation. En omfattande förberedande undersökning av frågan syntes riksdagen nödvändig, varvid särskilt borde beaktas, huru de ursprungligen upprättade beredskapsplanerna lämpligen skulle kunna förnyas och fullständigas, så att de vid varje tidpunkt verkligen vore avpassade efter då rådande förhållanden.

En sådan utredning verkställdes också under åren 1915—1918 av den s. k. krigsberedskapskommissionen. Sistnämnda år avlämnade denna ett omfattande betänkande i fem delar, behandlande olika specialområden av den ekonomiska beredskapen. I del I av betänkandet avhandlades de organisatoriska frågorna och framhölls betydelsen av, att en permanent rikskommission för den ekonomiska krigsberedskapen inrättades. Enligt betänkandet borde rikskommissionen bestå av en ordförande och fjorton ledamöter, varav fem fast avlönade och nio andra, representerande jordbruk, industri, kreditväsende m. fl. intresseområden. De fast avlönade ledamöterna skulle utgöras av en chef för kommissionens kansli, en avdelningschef för livsmedelsfrågor, en avdelningschef för industriella frågor, en avdelningschef för finans- och kreditfrågor samt för nationalekonomiska och statistiska arbeten samt en militär avdelningschef. Kommissionens personal skulle i övrigt utgöras av en sekreterare, en kvinnlig registrator och fyra kvinnliga kanslibiträden. För särskilt tillkallade sakkunniga avsågs ett belopp om 20,000 kronor. Sammanlagt beräknades rikskommissionens kostnader till 91,000 kronor för år.

Krigsberedskapskommissionens betänkande ledde icke omedelbart till någon framställning till riksdagen. I betraktande av att en av de viktigaste sidorna av den ekonomiska försvarsberedskapen gäller *industriens* anpassning efter krigets krav, hade emellertid den år 1922 upplösta s. k. krigsmaterielkommissionen på sin tid föreslagit, att en särskild industriberedskapskommission skulle av Kungl. Maj:t tillsättas. Så skedde även år 1924. Industrieredskapskommissionen består av cheferna för arméförvaltningens artilleri-, fortifikations- och intendentsdepartement samt sjukvårdsstyrelse, marinförvaltningen, generalstaben, marininstaben och kommerskollegium ävensom verkställande direktörerna i ingenjörsvetenskapsakademien och Sveriges industriförbund. Enligt sin instruktion har kommissionen till uppgift att verka för säkerställandet av den inhemska industriens förmåga att tillgodose de krav, som i krigstid komma att ställas på densamma ur såväl militär som allmän synpunkt. Till befrämjande av detta syfte skall kommissionen åvägbringa och understödja planmässigt samarbete mellan de militära förvaltningsmyndigheterna och centralorganen för det industriella näringslivet, dess tekniskt vetenskapliga institutioner och den privata industriens sammanslutningar.

I Kungl. Maj:ts proposition, nr 50, till 1925 års riksdag angående försvarsväsendets ordnande behandlades ånyo frågan om statliga åtgärder för ekonomisk försvarsberedskap, dock utan att Kungl. Maj:t i samband därmed äskade anslag för omedelbara organisationsåtgärder. Föredragande departementschefen framhöll i propositionen, att beredskapsarbetet icke borde inskränkas allenast till den industriella beredskapen, utan borde förberedelserna avse hela det ekonomiska livet. Departementschefen kunde i sådant hänseende i stort sett ansluta sig till krigsberedskapskommissionens förslag om en rikskommission samt uttalade den uppfattningen, att för den händelse en sådan ny organisation komme till stånd, industrieredskapskommissionen borde på visst sätt inordnas under densamma. Med hänsyn till företagna löneregleringar efter den tidpunkt, då krigsberedskapskommissionens förslag avgivits, beräknades i propositionen att årskostnaderna för rikskommissionen vid genomförd organisation skulle uppgå till 120,000 kronor.

Första särskilda utskottet vid 1925 års riksdag anslöt sig till det i propositionen angivna syftet med inrättandet av en rikskommission för den ekonomiska krigsberedskapen, men ansåg, att Kungl. Maj:t vid avlåtande av framställning om anslag för ifrågavarande ändamål borde taga under omprövning, huruvida kostnaderna icke kunde avsevärt nedbringas antingen genom en beskäring av den tänkta organisationen eller genom dennas ersättande med andra åtgärder.

Den 25 november 1925 ingick industriberedskapskommissionen till Kungl. Maj:t med en skrivelse, vari kommissionen dels framhöll, att en förnyad, allsidig utredning borde verkställas angående behovet av fristående organ för den allmänna ekonomiska krigsberedskapen, dels hemställde, att anslag måtte begäras av riksdagen för, bland annat, inrättande av en rikskommission för den ekonomiska krigsberedskapen.

Med anledning av vad sålunda förekommit bemyndigades chefen för försvarsdepartementet genom Kungl. Maj:ts beslut den 16 april 1926 att tillkalla tre sakkunniga för att inom departementet biträda med utarbetande av plan för den allmänna ekonomiska krigsberedskapens organisation. Vid ärendets behandling inför Kungl. Maj:t uttalades av föredragande departementschefen, att vad det här gällde att undersöka vore *dels* frågan om vilka uppgifter på hithörande områden, som borde tilldelas redan befintliga myndigheter och institutioner, ävensom vilka organisationsändringar inom dessa, som därav betingades, *dels* frågan om lämpligaste sammansättningen av det eller de särskilda organ, som kunde befinnas erforderliga för vissa grenar av ifrågavarande verksamhet samt för arbetets ledning och sammanhållning. Organisationen borde icke erhålla större omfattning än som vore oundgängligen nödvändigt.

De jämlikt nyssnämnda bemyndigande tillkallade sakkunniga hava den 28 oktober 1926 avgivit betänkande i ämnet (statens offentliga utredningar 1926:22). Betänkandet utmynnar i ett förslag om inrättande av en rikskommission för ekonomisk försvarsberedskap. Vid betänkandet hava fogats förslag dels till stat för nämnda kommission, dels till instruktion för kommissionen, dels ock till kungörelse angående ämbetsverkens medverkan till den ekonomiska försvarsberedskapen.

Över betänkandet hava yttranden avgivits av följande myndigheter och institutioner, nämligen arméförvaltningen, marinförvaltningen och flygstyrelsen, cheferna för generalstaben och marininstaben, socialstyrelsen, medicinalstyrelsen, generalpoststyrelsen, telegrafstyrelsen, järnvägsstyrelsen, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, vattenfallsstyrelsen, byggnadsstyrelsen, statskontoret, generaltullstyrelsen, statistiska centralbyrån, bank- och fondinspektionen, domänstyrelsen, lantbruksstyrelsen, kommerskollegium, fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret, industriberedskapskommissionen, ingenjörsvetenskapsakademien, Sveriges industriförbund och Sveriges allmänna lantbrukssällskap.

Med anledning därav, att i de avgivna yttrandena framställts vissa principiella erinringar mot de sakkunnigas förslag, har Kungl. Maj:t den 1 april 1927 uppdragit åt de sakkunnigas ordförande, generalmajoren A. F. Hulterantz att i samråd med kommerskollegium, lantbruksstyrelsen och socialstyrelsen verkställa överarbetning av förslaget; och har Hulterantz med skrivelse den 13 september 1927 avgivit betänkande i ämnet. I de yrkanden och förslag, som innefattas i detta betänkande, hava kommerskollegium, lantbruksstyrelsen och socialstyrelsen förklarat sig instämma.»

Betydelsen av ekonomisk försvarsberedskap.

De sakkunniga. Beträffande betydelsen i allmänhet av ekonomisk försvarsberedskap hava de sakkunniga anfört följande.

Behovet av effektiva försvarsförberedelser på det ekonomiska området, lika väl som på det militära, hade tydligt framträtt genom erfarenheterna från världskriget. På ett slående sätt hade ådagalagts, hurusom det moderna kriget utgjorde icke blott en kamp mellan väpnade styrkor utan i lika grad en kraftmätning mellan de stridande parterna i fråga om ekonomiska och industriella resurser. Påfrestningarna för samhällsekonomin och näringslivet bleve härigenom under ett nutida krig våldsammare än förr, och riskerna för ödesdigra rubbningar hade vuxit, i samma mån som samhället genom industrialisering och specialisering blivit känsligare för störande inflytelser. Med hänsyn till dessa förhållanden hade i viss mån nya försvarsproblem uppstått, vilka för sin lösning krävde omsorgsfulla förberedelser och väl genomtänkta planer redan i fredstid. Strävandena måste härvid framför allt gå ut på att vinna nöjaktig beredskap i fråga om det militära försvarets materiella tillgodosende samt att i krig trygga folkförsörjningen och det nationella arbetets fortgång.

Även om det egna landet icke indroges i pågående krig, kunde det, såsom erfarenheten visat, utsättas för stora risker med avseende å folkförsörjningen. Särskilda förberedelser och anstalter krävdes sålunda även under dessa förhållanden för att så vitt möjligt motverka uppstående rubbningar inom näringslivet. Någon meningsskiljaktighet torde numera knappast råda därom, att Sverige skulle under världskriget undgått nationalekonomiska förluster av betydande mått och vår befolkning besparats många besvärligheter och lidanden, därest på förhand utarbetade planer och förslag för statens ingripande i det ekonomiska livet hade förelegat före utbrottet av den stora krisen 1914.

Ekonomisk krigsberedskap eller — för att använda ett mera omfattande och här kanske riktigare uttryck — ekonomisk försvarsberedskap hade också efter världskriget varit föremål för mycken uppmärksamhet i skilda länder. I England, Frankrike, Italien, Spanien och Amerikas Förenta Stater hade omfattande beredskapsarbeten utförts särskilt på det industriella området; och såväl i dessa som i andra länder vore kommissioner eller kommittéer med mer eller mindre vidlyftiga program sysselsatta med hithörande uppgifter, för vilket ändamål också på flera håll högst betydande penningmedel, ställts till förfogande. Då emellertid förhållandena inom de olika länderna med avseende å nationalekonomiska betingelser, industriella resurser, vederbörande statsorgans befogenhet och arbetsområden m. m. gestaltade sig i högsta grad olika, så bleve följden, att organisationen av den ekonomiska försvarsberedskapen i varje särskilt land måste få sin säregna karaktär. I betraktande härav och då ifrågakommande beredskapsarbeten för övrigt till stor del låge inom den militära sekretessens områden, kunde man vid uppbyggandet av en för vårt land lämpad ekonomisk försvarsberedskap icke direkt begagna sig av utländska förebilder i fråga om organisationen.

Departements- I de sakkunnigas, av vederbörande myndigheter kraftigt understrukna ut-
chefen. talanden rörande vikten av, att åtgärder vidtagas för stärkande av landets försvarsberedskap på det ekonomiska området, har departementschefen till fullo instämt.

Översikt av de arbeten, som krävas för landets ekonomiska försvarsberedskap. Arbetenas uppdelning på olika myndigheter och institutioner.

I avseende å de arbeten, som krävas för landets ekonomiska försvarsberedskap, anföras de sakkunniga bland annat.

För bedömande av huru den eller de institutioner lämpligen borde vara organiserade, vilka skulle omhänderväsa vårt lands ekonomiska försvarsberedskap, hade de sakkunniga ansett sig i första hand böra undersöka arten och beskaffenheten av alla de arbeten, som erfordrades för tryggandet av beredskapen på ifrågavarande område.

Förberedelserna härutinnan torde i stort sett böra avse att, med utgångspunkt från sannolika behov i krigstid av varor och förnödenheter för försvarsväsendets förbrukning och för samhällslivets och folkförsörjningens tryggande, planlägga den mest effektiva användning av landets resurser i avseende å råvaror, industriella anläggningar, arbetskraft m. m. i och för tillgodoseende av nämnda behov. Till beredskapsarbetet hörde även upprättandet av vissa planer för administrationens och lagstiftningens anpassning efter de extraordinära förhållanden, som vid krigstillfälle eller andra internationella förvecklingar kunde inträda.

Givet vore, att vid dessa planläggningsarbeten hänsyn måste tagas till att landets normala handelsförbindelser med utlandet kunde vid olika tänkbara krigslägen gestalta sig väsentligt olika, varför beredskapsarbetet icke utslutande finge avse alternativet självförsörjning vid fullständig avspärrning. Ävenledes vore att märka, att de uppgjorda planerna måste bliva till sin beskaffenhet väsentligt skiljaktiga, alltefter de ämnesområden, de behandlade. Vissa planer borde, enligt de sakkunnigas mening, givas form av mer eller mindre utförliga organisationsanvisningar och arbetscheman för vederbörande myndigheter och institutioner, andra åter huvudsakligen omfatta allmänna utredningar och promemorior, avsedda att ligga till grund för myndigheternas framtida överväganden och åtgärder. Av stor vikt vore, att de en gång verkställda utredningarna och uppgjorda planerna ständigt hölles å jour med tidsförhållandena, genom att de antingen gjordes till föremål för en ständigt fortlöpande bearbetning eller ock underkastades succesivt skeende revideringar.

De viktigaste av ifrågavarande planläggningsarbeten kunna inrubriceras under följande fem huvudgrupper:

- 1) planer berörande den industriella försvarsberedskapen;
- 2) planer rörande jordbruksnäringens och livsmedelsproduktionens upprätthållande och eventuella omläggning;
- 3) planer rörande eventuella regleringsåtgärder för konsumtionen av livsmedel, bränsle, kläder o. d.;
- 4) planer rörande arbetsmarknadens organisation, understödsväsendets ordnande m. fl. sociala anstalter i krigstid; samt
- 5) planer rörande finans- och kreditväsendets ordnande.

Vid sidan av dessa huvudgrupper av planer för den ekonomiska försvarsberedskapen tillkomme vidare planer rörande vissa lagstiftningsåtgärder på handelns och försäkringsväsendets m. fl. områden. Delvis inginge dessa såsom integrerande delar i de förut berörda grupperna.

De sakkunniga ville i detta sammanhang påpeka, att ehuru väl för överskådlighetens skull en uppdelning i olika grupper här gjorts av planläggningsarbetena för den ekonomiska försvarsberedskapen, dessa arbeten dock

i stor utsträckning vore av den art, att de ingrepe i varandra, så att planerna på det ena området icke kunde helt särskiljas från planerna på det andra. I vissa fall torde ifrågavarande beredskapsplaner komma att utgöra hela komplex av utredningar och arbetscheman m. m., vilka, ehuru berörande olika grupper, måste behandlas och bearbetas i ett sammanhang och under gemensam ledning.

Efter att hava lämnat en översikt av de enligt de sakkunnigas mening viktigaste uppgifter, som sammanhånga med vårt lands ekonomiska försvarsberedskap, övergå de sakkunniga till att undersöka, *hur arbetet för lösandet av dessa uppgifter i stort sett bör organiseras*. Härom anföra de sakkunniga, bl. a., följande.

I överensstämmelse med mottagna direktiv hade de sakkunniga ansett sig böra i första hand undersöka, i vilken omfattning arbetsuppgifter rörande den ekonomiska försvarsberedskapen lämpligen kunde och borde överlätas åt redan befintliga myndigheter och institutioner, för att därefter upptaga till behandling frågan om den lämpligaste sammansättningen av den eller de institutioner, som återstående arbetsuppgifter skulle påvila. Att ett centralorgan, en rikskommission, under alla förhållanden erfordrades för arbetenas ledning och sammanhållning, hade av krigsberedskapskommissionen kraftigt betonats, något vartill de sakkunniga ville redan nu uttala sin fulla anslutning.

När det gällde att på lämpligt sätt fördela den mångfald uppgifter, som innefattades i den ekonomiska försvarsberedskapen, torde den förut verkställda analysen av uppgifternas art och beskaffenhet kunna tjäna till ledning. Såsom därav framginge, tillhörde beredskapsarbetena med hänsyn till sin natur i stort sett något av följande fem kategorier, nämligen:

- 1) författningsarbete (utarbetande och revidering av förslag till lagar, förordningar o. d.);
- 2) organisatoriska arbeten (uppgörande och revidering av sammansättnings- och mobiliseringsplaner jämte instruktioner för kristidsinstitutioner m. m.);
- 3) statistiskt-ekonomiska utredningar;
- 4) ingenjörtekniska och vetenskapliga utredningar; samt
- 5) uppgörande av avtal om krigsleveranser.

Vad först beträffade det under 1) angivna författningsarbetet, hölle de sakkunniga före, att utarbetandet av nya förslag till lagar och förordningar rörande den ekonomiska försvarsberedskapen borde såsom regel ske genom centralorganets, den nyssnämnda rikskommissionens, försorg, som för ändamålet anlätade särskilt tillkallade författningsexperten på respektive ämnesområden. Övervakandet av att dylika författningsförslag ständigt vore fullt aktuella torde åter, allt efter omständigheterna, kunna ombesörjas antingen av det ämbetsverk, som närmast berördes av författningen i fråga, eller ock av rikskommissionen. Skyldigheten att draga försorg om erforderliga revideringar torde i varje fall böra påvila nämnda kommission.

Beträffande de under 2) nämnda organisatoriska arbetena hade de sakkunniga kommit till den uppfattningen, att det första utarbetandet av planerna i allmänhet borde verkställas genom särskilt utsedda delegerade, exempelvis en tjänsteman från rikskommissionen och en från det ämbetsverk, som närmast berördes av arbetet i fråga. Den sedermera skeende årliga revideringen av organisations- och mobiliseringsplanerna syntes däremot i regeln kunna ombesörjas av vederbörande ämbetsverk.

De under 3) upptagna statistiskt-ekonomiska utredningarna, vilka i stort sett avsåge införskaffande och bearbetning av för rikskommissionens arbeten

erforderliga uppgifter. syntes lämpligen böra utföras av vederbörande ämbetsverk. Ifrågavarande utredningar borde givetvis verkställas i anslutning till verkens allmänna statistik och efter samråd med rikskommissionen.

De under 4) angivna ingenjörtekniska och vetenskapliga utredningarna vore däremot av sådan speciell art, att arbetet härmed i allmänhet lämpligast ombesörjdes genom rikskommissionen med tillhjälp av inom eller utom statsförvaltningen befintlig sakkunskap.

Slutligen syntes huvuddelen av arbetet med de under 5) berörda krigsleveransavtalen böra — sedan rikskommissionen bl. a. med ledning av nyssnämnda ekonomiskt-statistiska utredningar verkställt en fördelning av industriföretagen på de olika myndigheterna — äligga vederbörande militära eller civila ämbetsverk.

Ledningen av beredskapsarbetena samt övervakandet, att dessa bleve enhetligt och följdriktigt utförda, borde, såsom redan antytts, äligga rikskommissionen. På denna borde också ankomma att verkställa, eventuellt genom tillkallade experter, alla övriga arbeten, som av olika skäl icke lämpligen kunde utföras genom någon av de bestående myndigheterna eller institutionerna.

Sedan de sakkunniga salunda angivit de allmänna riktlinjer, efter vilka en uppdelning av arbetsuppgifterna i princip syntes böra ske, hava de sakkunniga undersökt, huru denna arbetsfördelning gestaltade sig i fråga om de därav särskilt berörda ämbetsverken.

Rörande de i berörda avseenden, av myndigheterna avgivna yttrandena, Myndigheterna
ävensom beträffande innehållet i generalmajoren Hultkrantz överarbetning m. m.
av sakkunnigförslaget i samma avseenden hänvisas till sid. 14—23 av åberopade statsrådsprotokollet.

Beträffande berörda spörsmål har departementschefen anfört följande:

Departements-
chefen.

»Såsom de sakkunniga själva framhållit, är den av dem lämnade redogörelsen för olika slag av erforderliga planläggningsarbeten för den ekonomiska försvarsberedskapen icke att betrakta såsom uttömmande. En fullständig och allsidig överblick av hela det verksamhetsfält, varom här är fråga, torde för övrigt ej kunna ernås, förrän arbetet igångsatts och praktiska erfarenheter därigenom vunnits. Först då läres det bliva möjligt att på ändamålsenligaste sätt avväga till förfogande stående medelstillgångar mellan de olika arbetsområdena i förhållande till dessas betydelse och omfattning.

Den av de sakkunniga i ämnet verkställda undersökningen, kompletterad av de synpunkter, som framkommit i de över sakkunnigbetänkandet avgivna yttrandena, synes mig emellertid bilda en tillräcklig grund för bedömande av frågan, hur arbetet för lösandet av de med vår ekonomiska försvarsberedskap sammanhängande uppgifterna bör i stort sett organiseras.

De sakkunniga hava anslutit sig till den redan tidigare framförda tanken på inrättandet av en rikskommission, som skall hava till uppgift att leda och övervaka försvarsberedelserna på det ekonomiska området. Enligt det utarbetade förslaget till instruktion för rikskommissionen skall det äligga denna att verka för att erforderliga planläggningsarbeten och andra förberedelser bliva utförda, så att under krig, krigsfara eller andra utomordentliga förhållanden det militära försvarets behov av varor och förnödenheter må kunna tillgodoses, folkförsörjningen tryggas och näringslivets fortgång så vitt möjligt säkerställas.

Att ett särskilt centralorgan erfordras för ledningen och sammanhållandet av den mångsidiga verksamhet, det här gäller, torde få anses vara till fullo ådagalagt. Jag finner mig alltså böra tillstyrka, att en rikskommission för ekonomisk försvarsberedskap inrättas. De sakkunniga synas mig vidare hava förebragt avgörande skäl för att endast *ett* för beredskapsuppgifter av hithörande slag speciellt avsett organ bör förefinnas. I samband med rikskommissionens inrättande bör därför den nuvarande industrieredskapskommissionen upplösas.

Vad angår utförandet av själva arbetet med beredskapsplanernas uppgörande och revidering, hava de sakkunniga tänkt sig en uppdelning av arbetsuppgifterna mellan rikskommissionen samt vissa redan bestående statliga myndigheter och institutioner, såväl militära som civila. Bland de sistnämnda ifrågakomma i främsta rummet kommerskollegium, lantbruksstyrelsen och socialstyrelsen samt riksbanken och riksgäldskontoret.

Det synes mig icke böra råda någon tvekan därom, att en ändamålsenlig organisation av den ekonomiska försvarsberedskapen under alla förhållanden kräver medverkan i viss utsträckning från de olika myndigheternas sida. Hur samarbetet mellan rikskommissionen och myndigheterna samt mellan de sistnämnda inbördes i detalj bör ordnas, är däremot en fråga, som tillsvidare lämpligen torde böra lämnas öppen och få bero av omständigheterna i de särskilda fallen. Uppenbart är, att ämbetsverken icke kunna belastas med utredningar och planlägningsarbeten av här ifrågavarande slag i sådan omfattning, att dem eljest åliggande arbetsuppgifter därigenom åsidosättas. Såsom i betänkandet rörande överarbetning av de sakkunnigas förslag närmare utvecklats, är det rikskommissionen, som bör hava att svara för fullgörandet — på det ena eller andra sättet — av sådana beredskapsarbeten, som icke av ämbetsverken kunna utföras med anlitan av till deras förfogande stående medel; den personal, som särskilt erfordras för verkställande av berörda arbeten, bör vara anställd hos kommissionen, och de medel, som anvisas för utredningar, vilka direkt avses att tjäna den ekonomiska försvarsberedskapens syften, böra såsom regel ställas till kommissionens disposition.

Vad särskilt beträffar samarbetet mellan rikskommissionen å ena sidan samt riksbanks- och riksgäldsfullmäktige å andra sidan, bör detta givetvis anordnas så, att någon inblandning från kommissionens sida i nämnda fullmäktiges grundlagsenliga befogenheter icke må ifrågakomma.»

Rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap.

Sedan departementschefen redogjort för de sakkunnigas uttalanden rörande organisationen av den föreslagna rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap och myndigheternas häröver avgivna yttranden ävensom för den verkställda överarbetningen i vad avsåge förevarande spörsmål, har departementschefen för egen del anfört följande:

»Då det gäller att bestämma rikskommissionens sammansättning, är det å ena sidan givetvis av vikt att tillse, att de verksamhets- och intresseområden, som äga närmare samband med det beredskapsarbete, varom här är fråga, såvitt möjligt bliva på det ena eller andra sättet företrädda inom kommissionen; å andra sidan bör man av lätt insedda skäl söka förekomma, att antalet i kommissionens plenarsammanträden deltagande ledamöter bliver alltför stort. För vinnande av dessa bägge syften synes det lämpligt att, såsom av de sakkunniga föreslagits, uppdelade ledamöterna i två kategorier, ordinarie och extra ledamöter, samt att begränsa extra ledamöters deltagande

i kommissionens förhandlingar till att avse allenast sådana ärenden, som särskilt beröra det av honom representerade verksamhetsområdet.

Men även med en sådan anordning skulle kommissionen otvivelaktigt bliva synnerligen tungrodd, därest man till grund för dess organisation lade de sakkunnigas förslag samt därutöver sökte tillgodose de önskemål, som från olika håll framställts beträffande ordinarie ledamotskap inom kommissionen. Frågan om kommissionens sammansättning har därför vid överarbetningen av de sakkunnigas betänkande tagits under förnyad omprövning, och det förslag, som härvid framkommit, synes mig innebära en ur olika synpunkter lycklig lösning av förevarande spörsmål, såväl beträffande i vilken utsträckning ledamotskap i kommissionen bör bindas vid vissa statsbefattningar, som ock med avseende å gränsen mellan kategorierna ordinarie och extra ledamöter. Jag ansluter mig alltså till sistnämnda förslag och förordar sålunda, att rikskommissionen skall bestå av:

ordförande, förordnad av Kungl. Maj:t,

tio ordinarie ledamöter, nämligen cheferna för generalstaben, marinstaben, socialstyrelsen, lantbruksstyrelsen och kommerskollegium ävensom fem andra av Kungl. Maj:t därtill förordnade personer, samt

extra ledamöter, vilka utgöras av dels följande chefer för statsinstitutioner — för såvitt de icke förordnats såsom ordinarie ledamöter — nämligen generalfälttygmästaren, chefen för fortifikationen, generalintendenten, generalfältläkaren, cheferna för marinförvaltningen, flygvapnet, pensionsstyrelsen, medicinalstyrelsen, generalpoststyrelsen, telegrafstyrelsen, järnvägsstyrelsen, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, vattenfallsstyrelsen, generaltullstyrelsen, statistiska centralbyrån och domänstyrelsen samt bankspektören, dels ock en representant för var och en av följande institutioner, nämligen riksbanksfullmäktige, riksgäldsfullmäktige, ingenjörsvetenskapsakademien, Sveriges industriförbund och Sveriges allmänna lantbrukssällskap.

Vad de sakkunniga föreslagit beträffande kommissionens arbetssätt förleder från min sida icke någon erinran.»

Rikskommissionens kansli.

De sakkunnigas förslag till kansliets organisation innehåller följande.

I det föregående hade påvisats, hurusom arbetena för vårt lands ekonomiska försvarsberedskap måste bli vida mera omfattande under de första årens nydaningsverksamhet, än vad sedermera kunde bli fallet. Tydligt vore, att detta förhållande måste tagas i betraktande vid bestämmandet av storleken av rikskommissionens kansli. De sakkunniga hade funnit riktigast, att man redan från början toge sikte på personalbehovet i framtiden och alltså först sökte konstatera vad som oundgängligen erfordrades under det mera permanenta fortvarighetstillstånd, som torde uppnås, sedan de viktigaste stora huvudplanerna blivit första gången upplagda. När minimibehovet av kanslipersonal sålunda blivit fastslaget, borde undersökas, huru den extra arbetskraft skulle kunna tillgodoses, som begynnelseårens förberedelser utan tvivel påfordrade. Detta vore nämligen enligt de sakkunnigas mening en rent tillfällig företeelse, som icke borde inverka bestämmande för kansliets fasta organisation.

Enligt krigsberedskapskommissionens betänkande skulle i rikskommissionen fast anställas en kanslichef ävensom fyra honom underställda avdelningschefer, nämligen en för militärärenden, en för industriella frågor, en för livsmedelsfrågor och en för finans- och kreditfrågor samt för national-ekonomiska och statistiska arbeten. Ehuru benämningen »avdelningschefer»

De sak-
kunniga.

användas i betänkandet, syntes någon indelning av kansliet i avdelningar icke hava åsyftats; i varje fall nämnde betänkandet ingenting härom. Avsikten torde fastmer hava varit att framhålla behovet av på skilda områden kvalificerade krafter för de olika arbetena inom kommissionen. Sålunda påvisades i betänkandet, att den militära avdelningschefen mindre erfordrades för bearbetning av någon viss del av arbetsfältet än för att tillföra kommissionen erfarenhet angående på krigsberedskapen inriktat arbete över huvud taget.

Även de sakkunniga vore av den uppfattningen, att en kanslichef erfordrades för arbetenas ledning, och att arbetskrafter med speciell sakkunskap på vissa viktigare verksamhetsområden måste anställas i kansliet. Att arbetena under alla omständigheter krävde dels en militär fackman, dels en ingenjörteknisk fackman, båda med icke obetydlig erfarenhet och insikter på respektive områden, synes ofrånkomligt. Militärorganisatorisk sakkunskap fordrades nämligen vid handläggningen av det stora flertalet beredskapsplaner och teknisk erfarenhet icke blott vid behandlingen av frågor rörande den industriella försvarsberedskapen utan även vid handläggningen av många andra beredskapsärenden. Mera tvivelaktigt vore däremot, huruvida, såsom krigsberedskapskommissionen föreslagit, en särskild befattning som »livsmedelschef» skulle erfordras. Med hänsyn till den förut lämnade redogörelsen för de olika planläggningsarbetenas natur måste man nämligen fråga sig, huruvida en för befattningen sakkunnig person skulle sökas bland intendenturen, jordbrukets, socialkunskapens eller nationalekonomiens män. Av samma skäl kunde tveksamhet råda angående lämpligheten att anställa en »avdelningschef för finans- och kreditfrågor samt för nationalekonomiska och statistiska arbeten». Enligt de sakkunnigas mening syntes det, med hänsyn till den vitt skilda sakkunskap, som i dessa båda fall erfordrades för handläggning av olika delar av beredskapsplanerna, vara mera rationellt, om kommissionen för varje särskilt arbetsområde anlidade den arbetskraft, som därför bäst behövdes; och i den mån det icke gällde sådana organisatoriska och statistiska arbeten, som kommissionens egen personal förmådde utföra, borde utomstående experter anlitas. I detta sammanhang syntes böra påpekas, att de planer, som sistberörda båda »avdelningschefer» enligt krigsberedskapskommissionens förslag skulle handlägga, vore till sin huvudsakliga del just av det slag, att de fortbestående arbetena efter planernas första uppläggning torde bliva av relativt ringa omfattning. Med anledning av det nu anförda ansåge de sakkunniga icke erforderligt att i kansliet upptaga fasta befattningar för de göromål, som sistnämnda båda tjänstmän avsetts att bestrida.

Däremot syntes ofrånkomligt, att kansliet finge en fast sekreterare, något som också krigsberedskapskommissionen på sin tid föreslagit. Denne tjänsteman borde hava till uppgift att, förutom ombesörjandet av kommissionens skriftväxling och protokollsföring, biträda vid de olika beredskapsplanernas formella uppsättande, vid statistiska arbeten m. m.

I anslutning till det nu anförda hölle de sakkunniga sålunda före, att organisationen av rikskommissionens kansli icke borde inriktas på en uppdelning i avdelningar, utan fastmer syfta på en samverkan av arbetskrafterna under kanslichefens ledning till lösande av de vid varje särskild tidpunkt mest aktuella problemen, genom vilken anordning en begränsning av behovet av kanslipersonal möjliggjordes. De sakkunniga ansåge också, att — både på grund härav och i betraktande av att vissa delar av beredskapsplanerna, enligt vad förut angivits, skulle handläggas av olika ämbetsverk — de ordinarie kanslitjänstemännen vid rikskommissionen borde kunna in-skränkas till:

en kanslichef,
 en tjänsteman för handläggning av militära och organisatoriska frågor,
 en tjänsteman för handläggning av ingenjörtekniska frågor samt
 en sekreterare, tillika statistiker.

Härtill komme erforderlig lägre kanslipersonal; enligt de sakkunnigas mening torde minimibehovet härav kunna sättas till två skrivbiträden.

En given förutsättning för den nu föreslagna organisationen vore emellertid — och detta borde kraftigt understrykas — att tillräckliga medelsanslag bleve ställda till rikskommissionens förfogande för att sätta den i stånd att tillkalla särskilda experter eller annan tillfällig arbetskraft i behövlig utsträckning. För detta ändamål hade de sakkunniga beräknat ett årligt belopp av 15,000 kronor. Vidare borde här än en gång erinras om, att den föreslagna kansliorganisationen vore beräknad med hänsyn till det framtida behovet, sedan de första årens mera forcerade planläggningsarbeten vore över. Till frågan om bekostandet av tillfälliga extra arbetskrafter under den första perioden återkomme de sakkunniga i samband med beräkning av kostnaderna för rikskommissionen.

Beträffande rikskommissionens ovan angivna tjänstemannabefattningar borde följande här tillfogas. Kanslichefen borde vara en person, som i eminent grad vore mäktigt att förverkliga kommissionens idé, sammanhålla det mångskiftande arbetsmaterialet och ansvara för föredragningen inom kommissionen. Att tillförsäkra kommissionen en verkligt dugande kraft på denna post torde få betecknas som en av de viktigaste förutsättningarna för att rikskommissionens inrättande skulle hava åsyftad verkan. Den militära tjänstemannen borde vara en erfaren officer med framstående organisatorisk skicklighet samt helst även teknisk erfarenhet. Den ingenjörtekniske tjänstemannen borde vara en person med högre teknisk utbildning, goda allmänna ingenjörskunskaper samt mångsidig kännedom om svensk industri. Hans insikter borde företrädesvis ligga inom sådana tekniska områden, som vore av betydelse ur krigsberedskapssynpunkt.

Efter en redogörelse för myndigheternas yttranden och vad som anförts i betänkandet rörande överarbetning av de sakkunnigas förslag i förevarande avseende, anför departementschefen för egen del följande.

Departements
 chefen.

»Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, hava de sakkunniga kommit till den uppfattningen, att minimibehovet av fast anställd personal inom rikskommissionens kansli skulle utgöras av en kanslichef, en tjänsteman för handläggning av militära och organisatoriska frågor, en tjänsteman för handläggning av ingenjörtekniska frågor, en sekreterare, tillika statistiker, samt två biträden, ävensom att för anlitande av särskilda sakkunniga och annan tillfällig arbetskraft skulle erfordras ett årligt anslag av 15,000 kronor.

Med anledning av de erinringar, som av vissa myndigheter, bland andra lantbruksstyrelsen och socialstyrelsen, framställts gentemot de sakkunnigas förslag beträffande organisationen av rikskommissionens kansli, har i betänkandet rörande överarbetning av berörda förslag ifrågasatts, dels att det icke på förhand borde fastslås, vilket slag av sakkunskap, som skulle krävas av de i kansliet anställda tjänstemännen, utan att vid valet av kanslitjänstemän borde råda största möjliga frihet att tillgodose de behov av speciella insikter hos personalen, som under olika skeden av kommissionens verksamhet kunde komma att i främsta rummet göra sig gällande, dels ock att kommissionen skulle beredas tillfälle att i större utsträckning, än som av de sakkunniga förutsatts, för vissa beredskapsarbeten anlita utomstående fackmän därigenom, att det nyssnämnda anslaget till utredningar genom

tillkallade sakkunniga m. m. ökades till 20,000 kronor. Vad sålunda föreslagits hava såväl lantbruksstyrelsen och socialstyrelsen som ock kommerskollegium funnit innebära en godtagbar lösning av förevarande fråga.

För egen del finner jag den ifrågasatta jämkningen i de sakkunnigas förslag vad angår större frihet i valet av kanslitjänstemän vara att förorda, icke minst med hänsyn till den härigenom ökade möjligheten att smidigt anpassa kansliets organisation och arbetssätt efter de mera ingående erfarenheter, som, enligt vad jag redan förut framhållit, först så småningom under arbetets gång torde kunna vinnas rörande de olika verksamhetsområdenas omfattning och inbördes betydelse.

Till frågan om medelsbehovet för verkställande av utredningar genom tillkallade sakkunniga m. m. återkommer jag i det följande.»

Kostnadsberäkningar m. m.

Departements-
chefen. Beträffande kostnaderna för kommissionen har departementschefen anfört följande:

»De sakkunniga hava uppgjort förslag till stat för rikskommissionen, upptagande arvoden åt ordföranden och ledamöterna, avlöning åt de i kommissionens kansli anställda tjänstemännen, anslag till särskilda utredningar samt till expenser m. m. Staten slutar å en summa av 80,000 kronor.

Arvodet åt *ordföranden* har, med hänsyn till uppdragets maktpåliggande och tidskrävande natur, av de sakkunniga föreslagits till 5,000 kronor. Här emot synes icke något vara att erinra.

För *kanslichefen* föreslå de sakkunniga ett arvode till samma belopp, som utgår till expeditionschef i statsdepartement, eller 15,000 kronor. Gent emot detta belopp har från de i ärendet hörda myndigheternas och institutionernas sida icke gjorts någon erinran i annan mån, än att Sveriges industriförbund ansett det böra tagas i övervägande, huruvida icke — i syfte att för kanslichefsposten skulle kunna förvärfvas en verkligt välkvalificerad person — tjänsten i fråga borde göras ur ekonomisk synpunkt mera eftersträvanvärd än enligt de sakkunnigas förslag. Förbundet har därför ifrågasatt en avlöning till kanslichefen av 18,000 kronor per år. För egen del finner jag det av de sakkunniga föreslagna beloppet, 15,000 kronor, vara lämpligt avvägt.

För de bägge *föredragande tjänstemännen* hava i de sakkunnigas statsförslag upptagits arvoden å 11,460 kronor, motsvarande lön i högsta löneklassen av lönegraden B 29 i avlöningsreglementet för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen. Uti sitt i ärendet avgivna yttrande har emellertid statskontoret förklarat sig anse detta belopp vara väl högt beräknat, särskilt med hänsyn till att ifrågavarande tjänstemän endast skulle vara föredragande inför kommissionen och ej äga att delta i kommissionens beslut. Arvodets beloppen hava därför synts statskontoret icke böra sättas högre än högsta lön i lönegraden B 28 eller 10,980 kronor. Härutinnan biträder jag statskontorets mening.

De sakkunniga hava för *sekreteraren* beräknat ett arvode till belopp, motsvarande lön i högsta löneklassen av lönegraden B 24, eller således 9,060 kronor. Även detta avlöningsbelopp har synts statskontoret vara för högt tilltaget. Ämbetsverket har för övrigt ansett denne tjänsteman utan olägenhet kunna placeras i lönegrad enligt 33 § av kungörelsen den 26 juni 1925, nr 356, och i sådant hänseende föreslagit, att han såsom tjänsteman å extra stat hänföres till lönegraden B 24, samt att begynnelselönen till honom sålunda utgår med 7,212 kronor. Jämväl på denna punkt ansluter jag mig till statskontorets förslag.

De två å kansliet erforderliga *biträdena* torde, likaledes i överensstämmelse med statskontorets hemställan, böra hänföras till lönegraderna B 7 och B 2, med begynnelseavlöning enligt 6 § i nyssnämnda kungörelse av respektive 2,520 och 1,836 kronor.

För bestridande av medel till *löneförhöjningar* åt sekreteraren och de två biträdena torde böra få tagas i anspråk det under sjunde huvudtiteln uppförda anslaget till avlöningsförhöjningar åt vissa icke-ordinarie befattningshavare inom den civila statsförvaltningen. Kostnaderna för *dyrtidstillägg* åt personal, upptagen å rikskommissionens stat, synas lämpligen böra bestridas av anslaget till dyrtidstillägg åt befattningshavare vid lantförsvaret.

Kommissionens ledamöter torde i enlighet med de sakkunnigas av statskontoret tillstyrkta förslag böra åtnjuta ersättning i form av sammanträdesarvoden å 20 kronor per dag. För gäldande av härav föranledda kostnader torde å staten för rikskommissionen böra upptagas ett belopp av 3,000 kronor. Uttrycklig föreskrift synes böra meddelas därom, att dyrtidstillägg ej må utgå å ledamöternas sammanträdesarvoden.

Blivande omkostnader för *rese- och traktamentsersättning* åt kommissionens ordförande, ledamöter och tjänstemän torde få bestridas från lantförsvarets anslag till rese- och traktamentspenningar.

För gäldande av *utredningskostnader* hava, såsom förut nämnts, de sakkunniga föreslagit en årlig summa av 15,000 kronor, under det att i betänkandet rörande överarbetning av de sakkunnigas förslag ett till 20,000 kronor förhöjt belopp beräknats bliva härför erforderligt. Jag håller visserligen för sannolikt, att, sedan arbetet inom kommissionen kommit fullt i gång, ett årligt anslag av 20,000 kronor bliver behövt för berörda ändamål. Vad det närmaste budgetåret beträffar, är emellertid att märka, att en del av detsamma redan torde hava förflutit, innan kommissionens verksamhet hunnit organiseras och ett anlåtande i större utsträckning av tillkallade sakkunniga kan ifrågakomma. Vid sådant förhållande synes under nämnda budgetår ett belopp av 15,000 kronor vara för ändamålet tillräckligt.

För *vikariatsersättning* hava icke några medel beräknats i de sakkunnigas statförslag. Emellertid har av såväl arméförvaltningen som statskontoret framhållits, att det kunde komma att visa sig nödvändigt att vid sjukledighet o. d. förordna vikarie för befattningshavare hos kommissionen. På sätt statskontoret föreslagit, torde därför en anslagspost för vikariatsersättning å 2,000 kronor böra uppföras i staten för kommissionen.

Slutligen synes för *expenser, bränsle, lyse m. m.* böra i staten upptagas en anslagspost till belopp av omkring 4,500 kronor eller, för avrundande av statens slutsumma 4,472 kronor.

Därest brist uppstår å någon av de i staten upptagna anslagsposterna till sammanträdesarvodet, särskilda utredningar, vikariatsersättning och *expenser m. m.*, torde till täckande därav böra få disponeras uppkommande överskott å andra av dessa poster, under villkor att summan av nämnda anslagsposter icke överskrideres.

Med hänsyn därtill att under de första åren av kommissionens verksamhet behov av extra arbetskrafter säkerligen komme att göra sig gällande, hava de sakkunniga hemställt, att bestämmelse måtte meddelas av innehåll, att officer å övergångsstat, som anställdes såsom tjänsteman hos kommissionen, finge från kommissionen endast åtnjuta skillnaden mellan avlöningsbeloppet enligt kommissionens stat och honom tillkommande lön å övergångsstat, samt att kommissionen vore berättigad att använda härigenom insparade medel för anställande av erforderliga extra arbetskrafter. Vad sålunda föreslagits finner jag mig böra tillstyrka.

De sakkunniga hava förutsatt, att lokal för kommissionen skulle beredas i kronan tillhörig fastighet. Huruvida och vid vilken tidpunkt så kan komma att bliva fallet, därom är jag icke nu i tillfälle att uttala mig. Skulle förhyrande av lokaler för någon kortare tid bliva nödvändigt, torde härför erforderligt belopp kunna av Kungl. Maj:t anvisas av tillgängliga medel

I enlighet med vad nu anförts har jag låtit uppgöra förslag till stat för rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap (se Bil.), slutande å en summa av 78,000 kronor. Nämnda belopp torde böra av riksdagen äskas såsom extra anslag för budgetåret 1928—1929.»

Tidpunkten för organisationens ikrafträdande.

Departementschefen har härom anförts följande:

»I betänkandet rörande överarbetning av de sakkunnigas förslag har erinrats, att från flera av de i ärendet hörda myndigheternas och institutionernas sida betonats vikten av att rikskommissionen *snarast möjligt* komme till stånd. Med anledning härav syntes fog föreligga att understryka önskvärdheten av att — i samband med framläggandet av proposition om uppförande å riksstaten för budgetåret 1928—1929 av anslag för rikskommissionen — framställning gjordes till riksdagen, att Kungl. Maj:t måtte bemyndigas med anlitan av omhänderhavande medel tillsätta rikskommissionen redan från och med april eller maj 1928. Härigenom skulle det nämligen bliva möjligt att efter de första principbesluten inom kommissionen sätta dess kansli i arbete redan före sommaren. Skulle rikskommissionen tillsättas först med ingången av det nya budgetåret, komme principdiskussionen i kommissionen icke att kunna ske förrän vid höstens början, och kansliets arbeten bleve därmed i praktiken inemot ett halvt år fördröjda.

Då även jag är av den uppfattningen, att det är angeläget att med det snaraste påbörja de arbeten, varom här är fråga, finner jag mig böra tillstyrka, att till riksdagen avlåtes framställning i nu berörda syfte.»

Även om riksdagen i viss mån kan anses hava uttalat sig för inrättandet av en rikskommission för ekonomisk försvarsberedskap, har riksdagen dock samtidigt framhållit, att Kungl. Maj:t borde, innan framställning om anslag för ändamålet gjordes, taga under omprövning, huruvida icke de tidigare till 120,000 kronor beräknade årliga kostnaderna kunde avsevärt nedbringas antingen genom en beskränning av den tänkta organisationen eller dennas ersättande med andra åtgärder för ordnandet av nämnda försvarsberedskap. Enligt utskottets mening föreligger icke tillräcklig utredning för bedömandet av, huruvida icke inom ramen av den nuvarande förvaltningsorganisationen skulle kunna fullgöras de uppgifter, vilka avsetts att utföras av den nu ifrågasatta rikskommissionen.

Utskottet utgår från att de arbeten, som skola av vederbörande myndigheter utföras för att sedermera av rikskommissionens kansli sammanställas och bearbetas, måste bliva grundläggande för kommissionens verksamhet. Det framlagda förslaget innefattar emellertid icke någon utredning i fråga om sättet för nämnda arbetes fullgörande och huruvida detsamma kan utföras med anlitande av redan hos myndigheterna till förfogande stående arbetskrafter. Därest så icke blir fallet, måste särskilda kostnader beräknas härför. Såvitt utskottet kan bedöma saken, måste ifrågavarande kostnader bliva ganska avsevärda, för den händelse rikskommissionens verksamhet skall lämna det resultat, som är avsett. Tages därjämte hänsyn till kostnaderna för resor, som måste företagas av kommissionens ledamöter och personal, ävensom till åtskilliga andra utgifter, för vilka icke medel beräknats å kommissionens stat (exempelvis dyrtidstillägg, tryckningskostnader), torde samtliga i samband med kommissionens verksamhet uppkommande kostnader komma att åtminstone närma sig det belopp av 120,000 kronor, som upptagits i propositionen nr 50 till 1925 års riksdag, men som av riksdagen ansågs vara alltför högt för nu ifrågavarande ändamål.

Av vad utskottet sålunda anfört framgår, att utskottet för sin del icke kan finna den verkställda utredningen tillfyllest för att nu fatta ståndpunkt till frågan om inrättandet av en rikskommission för ekonomisk försvarsberedskap. En förnyad utredning av härmed sammanhängande frågor bör alltså enligt utskottets mening ske, varvid särskilt bör beaktas spørsmålet om de uppgifter, som skola tillkomma vederbörande myndigheter för ordnandet av ifrågavarande försvarsberedskap, ävensom de kostnader, myndigheterna ifråga kunna komma att få vidkännas för i samband därmed erforderliga utredningar. Jämväl torde böra tagas under förnyad omprövning, huruvida en särskild kommission erfordras för tillgodoseende av ifrågavarande ändamål.

Under återopande av vad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

att Kungl. Maj:ts förevarande förslag icke må av riksdagen bifallas.

Stockholm den 17 april 1928.

På statsutskottets vägnar:

A. ANDERSON.

Vid förestående ärendens slutbehandling inom utskottet hava närvarit:
från första kammaren: herrar *A. C. Lindblad, Olof Olsson, J. L. Widell, J. Nilsson* i Malmö, *O. Bergqvist, C. P. V. Nilsson* i Gränebo, *J. G. Waller, C. A. Carlsson* i Gävle, *E. A. Hallin, C. I. Asplund, J. B. Johansson* i Fredrikslund och *J. Pålsson*;

från andra kammaren: herrar *A. Anderson* i Råstock, *K. V. Rydén, C. R. Jansson* i Falun, *I. J. Carlsson-Frosterud, P. M. Olsson* i Blädinge, *O. Olsson* i Kullenbergstorp, *A. Å:son Törnkvist* i Karlskrona, *E. Kristensson* i Göteborg, *B. F:son Holmgren, S. Persson* i Fritorp, *O. E. F. Järte* och *A. Danielsson*.

Reservation

av herrar *Widell, Bergqvist, Nilsson* i Gränebo, *Carlsson* i Gävle, *Hallin, Johansson* i Fredrikslund, *Olsson* i Blädinge, *Olsson* i Kullenbergstorp, *Holmgren, Persson* i Fritorp, *Järte* och *Danielsson*, vilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»Utskottet vill till en början erinra om att första särskilda utskottet vid 1925 års riksdag anslöt sig till ett i Kungl. Maj:ts proposition nr 50 till samma års riksdag angående försvarsväsendets ordnande upptaget förslag om inrättande av en rikskommission för den ekonomiska krigsberedskapen, men samtidigt uttalade, att Kungl. Maj:t vid avlåtande av framställning om anslag för ifrågasvarande ändamål borde taga under omprövning, huruvida icke de då till 120,000 kronor uppskattade årliga kostnaderna för kommissionen kunde avsevärt nedbringas antingen genom en beskärning av den tänkta organisationen eller genom dennas ersättande med andra åtgärder.

Sedan en ingående utredning beträffande de med den ekonomiska försvarsbereidskapens ordnande sammanhängande spörsmålen blivit verkställd, har Kungl. Maj:t i förevarande proposition föreslagit, att en rikskommission för ifrågasvarande ändamål skall organiseras efter i vissa avseenden mera förenkla de grunder, än som tidigare ifrågasatts, ävensom beräknat kostnaderna för ändamålet till 78,000 kronor om året.

Med hänsyn till vikten av att frågan om den ekonomiska försvarsbereidskapen redan i fredstid ordnas, har utskottet ansett sig böra tillstyrka, att åtgärder nu vidtagas för lösning av detta spörsmål. Vad beträffar organisationen av rikskommissionen, har utskottet allenast ansett sig böra i ett avseende framställa någon erinran. Då enligt utskottets mening

livsmedelsförsörjningen i händelse av krigstillfälle torde bliva en av de viktigaste frågorna för vårt lands vidkommande, har det syntts utskottet nödvändigt, att en av de permanenta ledamöterna inom rikskommissionen utses bland personer, som äga speciell sakkunskap på jordbruksområdet. Lämpligen synes detta böra ske på sådant sätt, att en av de fem ordinarie ledamöter av kommissionen, som det enligt förslaget skulle tillkomma Kungl. Maj:t att förordna, utses med hänsyn till ovan angivna synpunkt och efter förslag av Sveriges allmänna lantbrukssällskap. Jämväl inom kommissionens kansli lärer frågan om folkförsörjningen böra beredas särskilt framträdande plats på sådant sätt, att den ena av de föredragande tjänstemännen förordnas bland personer, vilka äga insikt i de spörsmål, som sammanhännga med landets livsmedelsförsörjning.

Vad utskottet sålunda föreslagit, synes icke behöva föranleda någon ändring i det uppgjorda förslaget till stat för rikskommissionen eller i de för kommissionen beräknade kostnaderna.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må

a) medgiva, att en rikskommission för ekonomisk försvarsberedskap må organiseras i huvudsaklig överensstämmelse med ovan angivna grunder;

b) godkänna vid statsrådsprotokollet över försvarsärenden den 11 januari 1928 fogade förslag till stat för nämnda kommission att gälla under budgetåret 1928—1929;

c) för rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap för budgetåret 1928—1929 under riksstatens fjärde huvudtitel anvisa ett extra anslag av 78,000 kronor;

d) bemyndiga Kungl. Maj:t att tillsätta rikskommissionen redan före ingången av nyssnämnda budgetår.»